

نقش جهانی شدن بر جرم‌زایی در عرصه بین‌المللی

سید حبیب‌الله عاقلی^۱

چکیده

جرم و جرم‌زایی همواره یکی از مباحث محوری در جرم‌شناسی بوده است. در دنیای امروز بسترهای جرم‌زایی در عرصه بین‌المللی تحت علل و عواملی شکل می‌گیرند که جهانی شدن یکی از این علل است. جهانی شدن با فشردن فضا، مکان و زمان در سطح بین‌المللی، جرم‌زایی کرده و باعث شکل‌گیری باندهای تبهکاری خورد و بزرگ می‌شود. هدف پژوهش، فهم چگونگی جهانی شدن و تأثیر آن بر جرم‌زایی در عرصه بین‌الملل است با این فرضیه که جهانی شدن با فشردن فضا و زمان، جرم‌زایی کرده است. برای فهم و تبیین فرضیه، از روش علی استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده این است که فرایند جهانی شدن نه تنها جرم‌زایی می‌کند، بلکه جرم را هم در ساختار و هم در ماهیت دگرگون ساخته که این مسئله، نظم داخلی و بین‌المللی را به چالش کشیده است. امروزه شاهد جرائم قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان، پول‌شویی، تجارت انسان، تروریسم و فساد مالی هستیم که توسط باندهای کلان در سطح بین‌المللی انجام می‌شوند و همه این‌ها برخاسته از تأثیرات جهانی شدن است.

کلیدواژه: جهانی شدن، جرم‌زایی، جرائم سازمان‌یافته، نظم داخلی، نظم بین‌المللی

مقدمه

مطالعات تاریخ جرم‌شناسی نشان می‌دهد که جرم و جرم‌زایی نه تنها در بعد داخلی، بلکه در بعد بین‌المللی همواره یکی از مسئله‌های مهم و چالش برانگیز بوده است. قبل از قرن ۱۹ میلادی و جهانی شدن، جرم و جرم‌زایی یک امر چالش برانگیز در جوامع داخلی بود که دستگاه حکومت‌ها را وامی داشت تا با ایجاد مکانیسم‌های قانونی علیه جرم و جرم‌زایی بپردازند. به سخن دیگر، جرم و جرم‌زایی در بعد داخلی مفهوم‌یابی می‌گردید و دولت‌ها از منظر قانون داخلی خود تلاش می‌کردند تا بسترهای جرم‌زایی را شناسایی و تبه‌کاران را به کیفر برسانند؛ اما با جهانی شدن، جرم نیز جهانی شد. جهانی شدن، فرایند جاری است که از رهگذر آن بخش‌های بزرگی از جهان بیش از پیش با یکدیگر پیوند می‌یابند. این پیوند از طریق مبادلهٔ مادی منابع، کالاها، پول و نیز گستردگی روزافزون دامنه‌ای جغرافیایی برقرار می‌شود که مردم در آن جابجا می‌شوند (کولمن و ساجد، ۱۳۹۸: ۲۴) جهانی شدن همراه با گسترش شکاف بین فقیر و غنی، ارتباط روبه‌رشدی را مبتنی بر جریان اشکال و تصاویر فرهنگی، تولیدات مصرفی و غیره به وجود آورد. (فرانکوآس، ۱۳۹۰: ۱۰۲ - ۱۰۳) که این امر باعث درنوردیدن فضا و مکان شد و زیست‌گاه (زمین) انسان را چنان دهکدهٔ کوچک، شکل بخشید.

جرم و جرم‌زایی همچنان زیر تأثیر جهانی شدن دگرگون شد. این دگرگونی جرم و جرم‌زایی نه تنها در بعد داخلی، بلکه در بعد بین‌المللی به وجود آمد. امروزه در سطح بین‌الملل شاهد شکل‌گیری جرائم مدرن و تازه‌ای مانند قاچاق انسان، تجارت زن به منظور بهره‌کشی جنسی، قاچاق مواد مخدر، جرائم سایبری، پول‌شویی و... هستیم که نه تنها نظم داخلی، بلکه نظم بین‌المللی را همچنان به چالش کشانیده است. حال پرسش محوری این است که جهانی شدن چه تأثیری بر جرم‌زایی در عرصهٔ بین‌المللی داشته است؟ به‌منظور تبیین و واکاوی پدیدهٔ جهانی شدن و تأثیر آن بر جرائم سازمان‌یافته، روش این تحقیق علی بوده و برای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات از روش کتاب‌خانه‌ای استفاده گردیده است. بررسی چستی جرائم سازمان‌یافته و

چگونگی تأثیر جهانی شدن بر آن اهمیت و ضرورت این تحقیق را نشان می‌دهد.

۱. مفاهیم

۱-۱. جهانی شدن

بعضی از نویسندگان برجسته قرن ۱۹ میلادی، به این باورند که با گذر زمان نقش و تأثیر فرهنگ‌های مختلف در جوامع کم‌رنگ‌تر شده و یک جامعه جهانی بدون در نظر داشت فرهنگ، زبان، دین، مذهب و قومیت شکل خواهد گرفت. لذا جهانی شدن را می‌توان با آنچه بعد از قرن ۱۹ به صورت ویژه‌تر در حال اتفاق افتادن بود، ملاحظه کرد. جهانی شدن را می‌توان «به افزایش و تقویت روابط اجتماعی در گستره جهان تعریف کرد که مناطق جغرافیایی دور از هم را به گونه‌ای به یکدیگر ارتباط می‌دهد که رویدادهای واقع شده در یک نقطه بر اتفاقات منطقه دیگر که در فاصله بسیار دور واقع شده، اثر می‌گذارد و بالعکس». (اسمیت و همکاران، ۱۳۸۳، ۱: ۵۱)

آنچه در جهانی شدن اهمیت دارد، همان شبکه‌سازی در جوامع پراکنده است که فارغ از دین، مذهب، فرهنگ و زبان وابستگی متقابل را در عرصه بین‌الملل آشکار می‌سازد؛ به عبارت دیگر «جهانی شدن گسترش روال‌ها و روابط و آگاهی و سازمان حیات اجتماعی جهانی است». (ریتزر، ۱۳۹۷: ۷۶۵)

بنابراین جهانی شدن، جهان را چنان دهکده کوچک تعریف و تنظیم می‌کند که تحولی در یک نقطه، تأثیرات خود را بر سایر نقاط دیگر این دهکده سرایت می‌دهد. «پیش از شکل‌گیری دولت - ملت‌ها و آغاز عصر وستفالی (۱۶۴۸)، ادیان، تمدن‌ها و امپراتورها قلمروهای فراملی داشتند و مبنای تشکیل جامعه و دولت در آن‌ها، هم‌کیشی و دربرگیرنده اقوام و نژادها و مناطق پراکنده و گسترده و حتی اقلیت‌های مذهبی و گوناگون بودند»؛ (موثقی، ۱۳۹۵: ۳) اما از دهه ۱۹۶۰ میلادی، جهانی شدن چنین مبنایی را در هم کوبید و مرزهای جوامع را درنوردید و جهان را چنان پیکر واحد عرضه کرد.

جهانی شدن فرایندی برخاسته از علل و عواملی است. از یک منظر می‌توان عوامل

شکل‌گیری جهانی‌شدن را چنین بیان کرد: «گسترش عقل‌گرایی به‌عنوان چارچوب دانش غالب، برخی چرخش‌ها در تحول سرمایه‌داری، نوآوری‌های تکنولوژیکی در ارتباطات و داده‌پردازی و تشکیل چارچوب‌های نظارتی توانمند». (شولت، ۱۳۸۲: ۱۰۸)

از میان عوامل فوق، آنچه جهانی‌شدن را شتاب بخشید، نوآوری‌های تکنولوژیکی و تحول سرمایه‌داری بود. به این معنا که اینترنت با تعریف کردن فضای مجازی دیگر خود را صرف به لحاظ مکانی شامل غرب نمی‌دانست. لذا مرزهای مکانی را گستراند و جوامع انسانی را با هم متصل کرد. امروزه اگر خواهان فهم و دید از جاهای زیبا و گوناگونی جهان باشیم، فقط کافی است که در دنیای اینترنت پا بگذاریم و با جستجو می‌توانیم از آنچه خواهیم دیدن نماییم.

قبل از گسترش جهانی‌شدن، ماهیت سرمایه منوط به چارچوب جغرافیایی بود؛ اما با گسترش سرمایه و رونق گرفتن تجارت و تجاری‌شدن جهان، به‌گونه‌ای که کشورها بتوانند بدون مانعی کالاهای خود را به کشورهای دیگر ببرند، باعث شکل‌گیری بانک‌ها و سازمان‌های در سطح منطقه و بین‌الملل شد. در سطح بین‌الملل، سازمان‌ها و نهادهای اقتصادی شکل گرفت که نگاه تجاری و اقتصادی را از سطح ملی (داخلی) به سطح بین‌الملل رقم زد. مانند بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، گروه بانک جهانی، سازمان تجارت جهانی (WTO) و سازمان همکاری اقتصادی و توسعه. به سخن دیگر «تاریخ معاصر شاهد گشوده شدن فراوان مرزها به روی اقتصاد جهانی بوده است». (باقری، ۱۳۸۸: ۱۱۵۰) لذا دیگر کالاهای اقتصادی خود را صرف در چارچوب داخلی محصور ندانسته و بازار خود را در سطح بین‌الملل رقم زده است.

چنانکه مارکس و انگلس، جهانی‌شدن را برخاسته از ماهیت سرمایه‌داری دانسته و بر این باورند که آنچه سرنوشت یکسانی را برای جوامع در بستر جهانی رقم می‌زند، چگونگی سلطه شیوه تولیدی واحد بر جهان است؛ یعنی سرمایه‌داران با کنترل بازار داخلی (ملی) و عدم پاسخ‌دهی آن، نیاز به ایجاد بازار در سطح بین‌الملل شده و

دهکده جهانی را هدف خود قرار می‌دهد. از سوی دیگر، «فرایند جهانی شدن، به‌طور فزاینده‌ای بخشی از تعامل‌های انسان‌ها و تعامل‌های گونه‌های غیرانسانی هستند». (اسمت و همکاران، ۱۳۹۲: ۹۱) مانند گسترش نظام اروپایی، جهانی شدن تجارت و فرهنگ، فناوری و اطلاعات. لذا «در آغاز سده بیستم، فرایند فشردگی فضا - زمان بازهم شتاب بیش‌تری گرفت. در این مرحله، تعدادی از اختراعات مهم در حوزه حمل و نقل و ارتباطات، مانند (رادیو، چاپ و از این قبیل) زمان را کوتاه‌تر کرد. [و این امر] امکانات بیش‌تری در اختیار نظام سرمایه‌داری قرار گرفت [داد] تا حیطه عمل خود را گسترش دهد». (محمد، ۱۳۹۲: ۴۷)

۱-۲. جهانی شدن جرایم

جهانی شدن دارای ابعاد گوناگون مانند جهانی شدن اقتصاد، جهانی شدن سیاست، جهانی شدن حقوق و ... است. جهانی شدن جرائم، یکی از ابعاد جهانی شدن است که پس از سال‌های ۱۹۷۰ میلادی، یکی از محورهای اساسی حوزه مطالعات جرم‌شناختی را تشکیل داده است. جهانی شدن جرائم، اشاره به فرایند روبه گسترش جرائم از سطح داخلی به سطح بین‌المللی است. در جهان امروز دیگر مانند قبل با جرایمی صرفاً داخلی روبه‌رو نیستیم، بلکه در سطح بین‌المللی شاهد سازمان‌های تبه‌کاری بزرگ و پیچیده‌ای هستیم که درواقع، از سراسر جهان مشتریان خاص خود را می‌طلبند. لذا دسته‌ای جرائم امروز از قلمرو و مرزهای دولت-ملت‌ها فراتر رفته و ماهیت جهانی پیدا کرده‌اند که قاچاق مواد مخدر، تجارت انسان، تجارت زن به‌منظور بهره‌کشی جنسی، تروریسم از آن جمله است. برای درک درست از ماهیت جهانی شدن جرایم و گونه‌های آن، چگونگی جهانی شدن جرایم را به‌صورت زیر موردبررسی قرار می‌دهیم.

۳-۱. جرایم فرامرزی

جرایم فرامرزی یا جرایم فراملی «جنبه منفی وابستگی متقابل و جهانی شدن است. جهانی شدن همان‌گونه که نیازهای قانونی سرمایه را به‌خوبی تأمین می‌کند، امکان

شکل‌گیری تشکیلات اقتصادی جنایی را نیز تسهیل می‌کند». (عسکرخانی و نیکنامی، ۱۳۹۱: ص ۱۸۸) جرایم فرامرزی اشاره به جرایم و باندهای تبهکارانه‌ای دارد که در سطح بین‌الملل فعالیت‌های تبهکارانه خود را گسترش داده و نه تنها نظم داخلی، بلکه نظم و ارزش‌های بین‌الملل را نیز در معرض تهدید قرار می‌دهد. در سطح ملی جرایم اغلب ماهیت تک‌بعدی و به‌صورت پراکنده از سوی تبهکاران چه به‌صورت فردی و چه به‌صورت گروهی انجام می‌شود، حال آن‌که جرایم فرامرزی ساختارمند بوده و فعالیت‌های مجرمانه‌ای خود را در بستریک سازمان با سلسله‌مراتب تعریف شده، انجام می‌دهند. بنابراین امروزه جرایم فرامرزی را همچنان می‌توان جرایم سازمان‌یافته دانست.

جرایم سازمان‌یافته فرامرزی یکی از چالش‌های مهم فراروی دولت‌ها چه در سطح ملی و چه در سطح بین‌المللی است. ساترلند، یکی از جرم‌شناسان برجسته آمریکایی در کتاب «اصول جرم‌شناسی» خود، اصطلاح جرایم سازمان‌یافته را به کار برد. «از دهه ۱۹۹۰ میلادی، کارشناسان امنیت، جرایم سازمان‌یافته فرامرزی را از جمله تهدیدهای بالنده امنیتی به شمار آورنده‌اند». (ویلیامز، ۱۳۹۰: ۶۸۰) در رابطه به چیستی این مفهوم نظریاتی وجود دارد؛ اما به‌صورت کلی می‌توان جرایم سازمان‌یافته فرامرزی را چنین تعریف کرد: «جرایم سازمان‌یافته عبارت است از گروهی که دارای یک ساختار همکاری بوده و اهداف اصلی آن، کسب درآمد از طریق فعالیت‌های غیرقانونی که اغلب با ایجاد ترس و فساد صورت می‌گیرد». (صادقی، ۱۳۹۸: ۴۲) لذا جرایم سازمان‌یافته فرامرزی، با عملیات فرامرزی و تأثیرگذاری که دارد، قدرت دولت‌ها را تضعیف کرده و با چندبعدی بودن فعالیت‌های خود، مرز شناسایی خود را از سوی دولت‌ها سانسور و خنثی می‌کنند.

۲. انواع جرایم فرامرزی

جرایم فرامرزی در دنیای جهانی شده، شکل‌های متفاوت دارد. به سخن دیگر، گونه‌های جرایم فرامرزی را می‌توان به‌صورت زیر برشمرد:

۲-۱. قاچاق مواد مخدر

تجارت مواد مخدر غیرقانونی بیش از دیگر فعالیت‌ها در عرصه بین‌المللی امنیت ملی و بین‌المللی را به مخاطره انداخته است. همچنین این امر را می‌توان در سیر صعودی اقتصاد باندهای مواد مخدر حائز اهمیت دانست. «طبق برآورد پیتر رویتر در سال ۱۹۹۹ حجم بازار مواد مخدر غیرقانونی چیزی بین چهل تا هشتاد میلیارد دلار بود». (ویلیامز، ۱۳۹۰: ۶۷۶) کشورها در سطح داخلی و نیز در سطح بین‌المللی از باندهای مواد مخدر متأثر گردیده و درواقع، آن را یک امر چالش‌برانگیز برای خود می‌دانند. مواد مخدر و قاچاق آن در کشورهای آسیایی مانند افغانستان و پاکستان از راه آسیایی مرکزی به سراسر جهان عبور نموده که این امر بر اساس یک راهبرد ویژه توسط باندهای مافیایی فراملی و منطقه‌ای رهبری می‌شود. به عبارت دیگر، از چشم‌انداز تحلیلی، قاچاق مواد مخدر در آسیای مرکزی، پیامد سرریز مواد مخدر افغانستان تحت رهبری گروه‌های تروریستی (۱۹۹۶ - ۲۰۰۱) در ترکیب با ضعف برقراری امنیت مرزی میان کشور با همسایگان آن محسوب می‌شود. بر پایه آمار ارائه شده از سوی دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد، آسیای مرکزی طی دودهمه گذشته، سومین و بعضاً دومین قلمرو بزرگ صادر تریاک و مشتقات آن در جهان بوده و دست‌کم یک‌سوم تریاک و هرویین جهان از مسیری آسیای مرکزی به خارج از منطقه و به‌طور عمده به چین، روسیه و اروپا صادر شده است». (هاشمی و محمدی، ۱۳۹۸: ۱۶۱)

همانند تمام صنایع عمده در بازار، مواد مخدر هم سطوح کارکردی مختلفی مانند تولیدکنندگان، واردکننده‌ها، عمده‌فروشان، توزیع‌کنندگان، خورده‌فروش‌ها و مصرف‌کنندگان وجود دارد. فعالان عرصه تجارت مواد مخدر متشکل از کارتل‌های قدرتمند بین‌المللی تا عاملان خیابانی هستند که مواد را به شخص معتاد می‌رسانند. در سطح تولید و واردات، معمولاً تجارت مواد مخدر توسط افراد معدودی انجام می‌شود که ریاست سازمان‌های عمده قاچاق را در اختیار دارند و در سطح خورده‌فروشی تعداد بی‌شماری افراد به فروش و مصرف مواد مخدر مشغول هستند که عده آن‌ها

متغیر است. (قادری، بی تا: ۱۳۸ - ۱۳۹)

مواد مخدر توسط قاچاقچیان بزرگ منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای، به سراسر جهان به صورت غیرقانونی قاچاق شده و این مواد را به شکل زیرکانه به مصرف‌کنندگان می‌رسانند. جالب اینجا است «گردش مالی تجارت مواد مخدر در سال ۱۵۰۰ میلیارد دلار و سود حاصل از تجارت مواد مخدر در جهان را سالانه ۵۰۰ میلیارد دلار یعنی یک پنجم کل درآمد ملی جهان تخمین می‌زنند. [...] این سود، تجارت مواد مخدر را بعد از تجارت اسلحه در دومین رده مبادلات اقتصادی دنیا قرار داده و باعث شده بحران بزرگ اعتیاد و مصرف به مواد مخدر، همه کشورهای جهان را تحت تأثیر قرار دهد؛ به طوری که آمار معتادین جهان از حدود ۲۱۴ میلیون نفر در سال ۱۹۹۹ میلادی به حدود ۴۰۰ میلیون نفر در سال ۲۰۰۲ رسیده است. در حالی حاضر کارتل‌های مواد مخدر در جهان با استفاده از فنون تجاری پیشرفته به رقابت با یکدیگر می‌پردازند. درواقع، تجارت مواد مخدر حرفه‌ای است سازمان‌دهی شده که حمایت برخی دولت‌ها، نیروها و... را به همراه دارد». (زرقانی، ۱۳۹۱: ۵۱۵)

بنابراین در سطح جهان باندها و سازمان‌های تبهکاری بزرگی مانند، کارتل‌های موجود در کلمبیا و مکزیک، کارتل‌های سه‌گانه هنگ‌کنگ، تایوان، چین، یاکوزیا در ژاپن، کارتل‌های سیسیلی کوساتوسترا، لا کوسانو ستر در نیویورک، و... هستند که مواد مخدر را به صورت غیرقانونی قاچاق کرده و از این طریق پول هنگفتی به دست می‌آورند. باندهای سازمان‌یافته از ساختار ویژه پیروی کرده و این تبهکاران با عملکردهای مهم غیرقانونی و زیرکانه‌ای که دارند، تلاش می‌کنند تا وضعیت خود را به شکل‌های گوناگون شست‌وشو نمایند تا از این طریق پول به دست آمده غیرقانونی خود را به نحوی قانونی سازند. به سخن دیگر «مجرمان جرایم سازمان‌یافته از عملکردهای مهمی برخوردار هستند. زیرا از یک سو، در بسیاری از تجارت‌های قانونی سرمایه‌گذاری می‌کنند، مقدار پول شست‌وشو شده را در بانک‌های جدید به حساب می‌گذارند و از سوی دیگر، کارگران ناراضی را از طریق اخاذی خاموش می‌کنند، افراد بیکار ناراضی را از طریق موقعیت‌های مشابه سرکوب کرده و شکایات ساکنیان نواحی

فقرنشین را با توزیع مواد مخدر سرهم می‌آورد». (بیابانی، ۱۳۸۷: ۷۴)

بر این اساس دیده می‌شود که جرایم سازمان‌یافته، عمل تبه‌کارانه خود را دیگر وقف داخل مرزهای یک کشور نکرده و مشتریان خود را در نقاط گوناگون جهان دنبال و از طریق تزریق مواد مخدر، پول هنگفتی به دست می‌آورند. چیزی که در عصر جهانی شدن اتفاق می‌افتد و روز به روز چالش‌های متفاوتی را فراروی دولت‌ها چه در سطح داخلی و چه در سطح بین‌المللی خلق می‌کند. از همه مهم‌تر این که قاچاق مواد مخدر دو نوع تأثیر منفی را بر جهان و دولت‌ها می‌گذارد. نخست این که قاچاق مواد مخدر و تزریق آن روز به روز دامنه وسیع از جوانان و افراد را می‌گیرد و دوماً این که چون شکل گسترده اعتیاد را به بار می‌آورد، به گونه دیالکتیکی دوباره علت ظهور جرایم دیگری را در سطح داخلی مانند سرقت، آدم‌آزاری، تجاوز و جرایم علیه اخلاق تحقق می‌بخشد.

بنابراین قاچاق مواد مخدر یکی از رفتارهای تبه‌کارانه باندهای بزرگ غیرقانونی است که روزانه با تزریق و پخش مواد مخدر در سراسر جهان، تلاش می‌کنند تا پول هنگفتی به دست آورده و به‌غایت خود دست یابند. قاچاق مواد مخدر امروزه یکی از چالش‌های بزرگی است که دولت‌ها را به خود مشغول ساخته است. امروزه دولت‌ها در چارچوب سیاست جنایی داخلی و جهانی همواره سعی دارند که میکانیسم‌های هنجاری را تدوین و آن را در روشنایی سیاست جنایی سایر کشورها به‌منظور مقابله با این پدیده، اعمال نمایند.

۲-۲. قاچاق انسان

قاچاق انسان نیز یکی دیگر از فعالیت‌های تبه‌کارانه سازمان‌یافته در سطح بین‌المللی است که مبالغ هنگفتی از این طریق به دست می‌آورند. باندهای قاچاق انسان هدف خود را از قاچاق انسان معمولاً در دو چیز می‌دانند. نخست قاچاق انسان به‌منظور بهره‌گیری از نیروی کار که در اینجا بزه‌دیده مرد است. دوم قاچاق انسان به‌منظور بهره‌گیری جنسی که بزه‌دیده در اینجا زن است. تمرکز بیش‌تر باندهای قاچاق انسان، زنان و کودکان است؛ زیرا زنان و کودکان بیشتر در معرض خطر قرار گرفته و، راحت‌تر

فریب می‌خورند. لذا «قاچاق زنان و کودکان که اغلب به‌منظور بهره‌برداری جنسی صورت می‌گیرد، یکی از جنایات سازمان‌یافته فراملی با آثار سوء اخلاقی و اجتماعی قابل‌توجه است که از رشد تکان‌دهنده‌ای برخوردار است». (صادقی، ۱۳۹۸: ۵۲) «قاچاق انسان یک فعالیت مجرمانه جهانی است که نمی‌توان جمع‌بندی ساده‌ای از آن به دست داد. مسیرهای قاچاق انسان تقریباً از تمام کشورها در سراسر جهان می‌گذرد. گرچه ایالات متحده امریکا و اروپای غربی بزرگ‌ترین مقصدهای سندیکا‌های قاچاق انسان را تشکیل می‌دهند. به تازگی روندهایی در جهت تضعیف این فرض پا گرفته است که قاچاق انسان به‌طور در بست فعلیتی است که در امتداد شیب توسعه از تهی‌دست‌ترین کشورها به سمت ثروتمندترین‌ها جریان می‌یابد». (ویلیامز، ۱۳۹۰: ۶۷۸)

قاچاق انسان، گونه‌ای از جرایم سازمان‌یافته است که باندهای ملی و بین‌المللی جهت رسیدن به منافع هرچه بیشتر خود (اقتصادی، سیاسی و جنسی) آن را مرتکب می‌شوند. بر اساس کنوانسیون پالرمو «قاچاق انسان عبارت است از عضوگیری، جابجایی، انتقال، پناه دادن به اشخاص جذب شده، یا توسل به تهدید یا زور یا هر وسیله دیگر، از طریق ربایش، فریب، خدعه، سوءاستفاده از آسیب‌پذیری (بزه‌دیده) یا از طریق پرداخت پول یا هر امتیازی مالی برای جلب رضایت شخص که اختیار دیگری به او است، به قصد بهره‌کشی». (کلانتري و زراعی، ۱۳۸۹: ۱۲۵)

قربانیان قاچاق باهدف برداشت اعضای بدن، اغلب از گروه‌های آسیب‌پذیر مانند افراد دچار فقر شدید انتخاب می‌شوند و قاچاقیان با اغلب جزئی از زنجیره و گروه جرم سازمان‌یافته فراملی هستند؛ از جمله افراد شناسایی‌کننده، انتقال‌دهنده، کارکنان بیمارستان، پزشکان متخصص، دلالان و پیمانکاران، خریداران و بانک اندام‌ها». (اسلامی و ابوترابی، ۱۳۹۸: ۱۱۵) «طبق برآورد وزارت امور داخله ایالات متحده امریکا، سالانه بین ۶۰۰ هزار تا ۸۰۰ هزار نفر قاچاق می‌شوند. در اغلب قریب به اتفاق موارد قاچاق انسان، با بهره‌کشی جنسی رابطه دارد، ولی قاچاق نیروی کار نیز در سطح جهان اگر رواج بیشتری نداشته باشد، دست‌کم به همان اندازه شایع

است». (ویلیامز، ۱۳۹۰: ۶۷۸)

جرایم قاچاق انسان، ماهیت بین‌المللی داشته و دارای ویژگی‌های ذیل می‌باشند:

۱. این دسته از جرایم ماهیت بین‌المللی دارد؛

۲. این دسته از جرایم، سازمان‌یافته‌اند؛ و

۳. کم‌رنگ بودن نقش بزه‌دیده.

این دسته از جرایم، ماهیت بین‌المللی دارد؛ زیرا در سطح بین‌الملل توسط باندهای بزرگ انجام می‌پذیرد و معمولاً قربانیان از کشورهای فقیر به کشورهای ثروتمند مانند امریکا و... قاچاق می‌شوند. در کشورهای بزرگ و سرمایه‌دار، ثروتمندترین افراد برای رفع غرایز جنسی از زنان بهره‌کشی می‌کنند. همچنان این باندها که سرمایه‌دارترین‌ها، زنان را مجبور می‌کنند تا در هتل‌های بزرگ برایشان کار نمایند یا هم آن‌ها را مجبور می‌کنند تا برای آن‌ها روسپی‌گری کنند و از این طریق سرمایه خود را چند برابر افزایش دهند. از سوی دیگر این جرایم شکل سازمان‌یافته را دارند. چون قاچاق انسان از یک کشور به کشور دیگر و از یک قاره به قاره دیگر، کار سخت و خطرناک است؛ اما چون در سایر نقاط جهان افرادی وجود دارد که این باندها موظف کرده‌اند و اقتصادی زندگی خود را از همین طریق به دست می‌آورند، این کار را انجام می‌دهند. ویژگی سوم این دسته از جرایم، کم‌رنگ بودن نقش بزه‌دیده است؛ یعنی این باندها چنان هوشیارانه زنان و کودکان را فریب می‌دهند که راهی برای فکر برایشان باقی نمی‌ماند. بنابراین زنان و کودکان در دام خواسته‌های این باندها قرار گرفته و قاچاق می‌شوند.

نکته مهم دیگر در قاچاق انسان (زنان و کودکان) این است که «قاچاقچیان اغلب از روش‌های یکسانی در رسیدن به مقصود خود استفاده می‌کنند. آن‌ها [مرتکبین] ابتدا طعمه‌های خود را شناسایی کرده و در جهت تطمیع و فریب ایشان برمی‌آیند. سخن گفتن از آینده امیدوارکننده در خارج، از حیث اقتصادی و فرهنگی و عدم تصریح به بهره‌کشی جنسی، جزئی از روش‌های همگی آن‌ها است» (السان، ۱۳۸۳: ۳۴۷) که به‌صورت فریب‌کارانه، زنان و کودکان را قاچاق می‌کنند. لذا قاچاقچیان انسان به‌ویژه

زنان را با پیشنهاد دنیایی بهشت‌گونه از کشورهای فقیر به کشورهای ثروتمند انتقال داده و با بهره‌کشی جنسی از آن‌ها (زنان) در کارتل‌های خود سرمایه‌ای هنگفتی به دست می‌آورند.

۲-۳. پول‌شویی

پول‌شویی شکل دیگری از جرایم سازمان‌یافته‌ای است که در سطح بین‌الملل تحقق می‌یابد. پول‌شویی «فرایندی است که طی آن شکل، مبدأ، مشخصات، انواع، افراد ذی‌نفع با مقصد نهایی پول‌های آلوده ناشی از معاملات غیرقانونی نظیر تجارت مواد مخدر، جرایم سازمان‌یافته، تروریسم و ... تغییر می‌کند». (رهبر، ۱۳۸۲: ۳۷)

پول‌شویی پیشینه دیرینه‌ای دارد؛ اما آنچه در جهان امروز این نوع از جرم را به‌عنوان یک عنصر حاد و وخیم در سطح بین‌المللی تبدیل کرده است، ماهیت بین‌المللی بودن آن است. پول‌شویی نه تنها در سطح داخلی، بلکه در سطح بین‌الملل توسط ساختارهای مافیایی برای تطهیر سود و پول به‌دست‌آمده از راه‌های غیرقانونی انجام می‌شود. این باندها، تلاش می‌کنند تا از طریق فرایند پول‌شویی، پول خود را قانونی نشان داده و از این طریق بتوانند بیش‌تر سرمایه‌گذاری کنند.

پول‌شویی و فرایند آن همچنان به لحاظ اقتصادی زیان و آثار منفی را بر ساختار اقتصادی کشورها می‌گذارد. «آثار زیان‌بار پدیده پول‌شویی را می‌توان آلوده شدن و بی‌ثباتی بازارهای مالی دانست که در نتیجه آن، ارکان سیاسی، اقتصادی و بنیان‌های اجتماعی به خطر می‌افتد. لذا پول‌شویی بر نظم اجتماعی- اقتصادی آسیب می‌رساند؛ زیرا این پدیده آثار منفی قابل توجهی بر رقابت آزاد و ثبات و سلامت نظام مالی دارد. این آثار نه تنها در بازارهای مالی جهانی، بلکه در بازارهای نوظهور نیز نمود عینی خواهد داشت. در واقع هر کشوری که وارد شبکه مالی بین‌المللی می‌شود، در معرض ریسک ناشی از پول‌شویی قرار می‌گیرد. برخی شواهد نشان می‌دهد، نقل و انتقال وجوه به بازارهای که اقدامات مربوط به کشف و ضبط عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه کم‌تر است، افزایش یافته و سرمایه‌گذاری بر روی دارایی‌های واقعی و دیگر فعالیت‌های اقتصادی توسط گروه‌های سازمان‌یافته مختلف

در این بازارها رشد کرده است.

گسترش تلاش‌های مقام‌های مسئول در بازارهای مالی جهانی در زمینه مبارزه با پول‌شویی، فعالیت پول‌شویان را به سمت بازارهای نوظهور هدایت خواهد کرد». (رهبر، ۱۳۸۲: ۴۲) به علاوه زیان‌های اقتصادی فوق، که از پول‌شویی ناشی می‌شود، از منظر جرم‌شناختی، مهم‌ترین آسیب و زیانی که از فرایند پول‌شویی ناشی می‌شود، این است که باندهای سازمان‌یافته، با تطهیر پول‌های غیرقانونی خود دست به سرمایه‌گذاری‌های بزرگی می‌زنند که نتیجه آن کاهش کنترل دولت و جامعه بر روند فعالیت‌های تبهکارانه این باندها است. به سخن دیگر، زمانی که این باندها چه در سطح ملی و چه در سطح بین‌المللی با تزریق پول‌های غیرقانونی، دست به سرمایه‌گذاری می‌زنند، برآیند این سرمایه‌گذاری منتج به قدرت رسیدن آن‌ها در سطح ملی و بین‌المللی می‌شود. چون ثروت، قدرت را پاسبانی می‌کند. در اینجا این باندهای سازمان‌یافته هستند که با اعمال نفوذی که در دستگاهی دولت چه در سطح ملی و چه در سطح بین‌المللی دارند، خواسته‌های خود را اعمال و رفتار شهروندان را کنترل می‌کنند.

جالب‌تر این‌که تحقیقات نشان داده است که حتی خود رهبران و مجریان دستگاه‌های سیاسی و عدلی-قضایی، نفوذ داشته و حتی خود در چنین پست‌های انتخاب می‌شوند. به عنوان مثال می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: «رهبر حزب دموکرات مسیحی ایتالیا، رهبر حزب سوسیال‌دموکرات ایتالیا، وزیر سابق دادگستری سوئیس، مدیران ارشد کریدیت‌بانک سوئیس، دیکتاتوری سابق فیلیپین، بیش از نه نفر از نخست‌وزیران جاپان، بادر رئیس‌جمهور سابق مکزیک، برخی اعضای کمیسیون اروپا، شوهر بی‌نظیر بوتو، نخستین وزیر پاکستان، دیکتاتوری سابق گابن، برخی دولتمردان ارشد کره جنوبی، دیکتاتوری سابق نیجریه، رئیس‌جمهور اسبق پرو، دیکتاتور سابق زئیر و بسیاری از وزیران و رهبران کشورهای جهان سوم، به خصوص کشورهای نفت‌خیز (خلیج فارس)». (فرد و نوریان: ۱۳۹۵) البته باید افزود که فرایند پول‌شویی نه تنها در کشورهای جهان سوم، بلکه در کشورهای توسعه یافته نیز وجود

دارد و امروزه بیشترین سرمایه‌گذاری‌ها در این کشورها انجام می‌شود. بنابراین باندهای بزرگ پول‌شویی فعالیت‌های خود را از مرز دولت-ملت‌ها گسترانده‌اند و در سطح بین‌الملل فعالیت‌های تبهکارانه خود را اعمال می‌کنند و این امر به‌عنوان یک چالش فراروی دولت‌ها در سطح ملی و بین‌المللی گذاشته است. اگرچه دولت‌ها نه‌تنها در سطح داخلی، بلکه در سطح بین‌المللی پول‌شویی و فرایند آن را جرم‌انگاری کرده‌اند، با آن هم شدت فعالیت‌های این باندها همراه در حال گسترش است. به‌عنوان مثال در سطح بین‌المللی می‌توان به پیمان‌نامه وین ۱۹۹۸، اعلامیه کمیته بال ۱۹۸۸، پیمان‌نامه شورای اروپا، کمیسیون بین‌آمریکایی کنترل و سوءاستفاده از مواد مخدر، مصوب سازمان بین‌المللی پلیس کیفری و غیره نام برد.

۲-۴. تروریسم

تروریسم یکی دیگر از جرایم حاد و سازمان‌یافته است که بیشترین آسیب را نه‌تنها در بعد اقتصادی، بلکه در بعد اجتماعی-فرهنگی و سیاسی چه در سطح داخلی و چه در سطح بین‌المللی به وجود آورده است. مفهوم‌شناسی تروریسم به لحاظ فلسفی کاری دشوار است؛ اما به لحاظ حقوقی-سیاسی، معاهدات بین‌الملل و کارکردهای آن می‌توان درکی از تروریسم ارائه کرد. تروریسم «تهدید خشونت و استفاده از ترس برای مجبور کردن، متقاعد ساختن و جلب توجه مردم»، (ویلیامز، ۱۳۹۲: ۲۷۴) تعریف شده است. یا مطابق تعریف سازمان بین‌الملل می‌توان تروریسم را چنین تعریف کرد: «تروریسم به هر اقدام خشونت‌آمیز یا تهدید به آن گفته می‌شود که صرف‌نظر از مقاصد مرتکبین آن به‌منظور ارباب مردم یا تهدید آنان صورت گیرد و موجب به خطر انداختن جان یا امنیت آنان یا آسیب رساندن به محیط‌زیست یا یکی از تأسیسات، اموال خصوصی یا عمومی گردد». (حسینی، ۱۳۹۲: ۱۷)

جهان امروز شاهد یک نوع تروریسم نیست؛ به‌عبارت دیگر، تروریسم به انواع گوناگون قابل تقسیم است. از یک منظر می‌توان تروریسم را به تروریسم دینی-مذهبی، تروریسم سیاسی، نارکو تروریسم، تروریسم دولتی، تروریسم آزاد و... تقسیم‌بندی کرد. آنچه منظور است تروریسم در مفهوم عام است و شامل همه اشکال آن می‌شود.

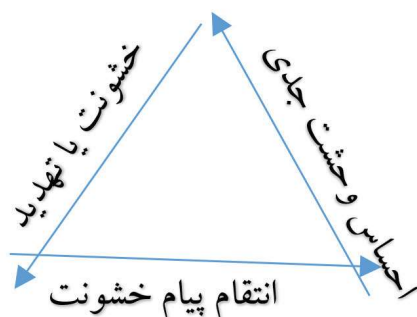

لذا تروریسم به‌عنوان یک امر نابهنجار و غیرقانونی، امروز قلمروی دولت-ملت‌ها را شکافته و خارج از مرز یک دولت، سطح بین‌الملل را همچنان زیر زره بین خود قرار می‌دهد. تروریست‌ها برای به دست آوردن اهداف خود، فعالیت‌های خود را به‌صورت گسترده و در یک ساختار از قبل تعریف شده دنبال می‌کنند. باندهای تروریستی چه در سطح منطقه و چه در سطح بین‌الملل، اهداف خود را با شیوه‌های گوناگون اعمال می‌نمایند. تروریست‌ها اهداف گوناگونی را دنبال می‌کنند؛ اما مهم‌ترین آن را می‌توان در بعدی سیاسی و اقتصادی قابل تعریف دانست.

تروریست‌ها در بعد اقتصادی سیاسی تلاش می‌کنند تا رژیم و نظام حاکم در جامعه موردنظر را دگرگون یا حفظ نمایند و در بعدی اقتصادی همچنان خواهان به دست آوردن اقتصاد و باج‌گیری‌اند. باندهای تروریستی به‌منظور رسیدن به اهداف خود به‌ویژه هدف سیاسی و اقتصادی، از روش‌های گوناگون استفاده کرده تا از این طریق دولت‌ها را مجبور به پرداخت و قبول خواسته خود نمایند. این روش‌ها که میان باندهای گوناگون تروریستی مشترکند، عبارت‌اند از خشونت، انتخاب قربانی به‌ویژه از غیرنظامیان، ترس، انفجار و آدم‌ربایی. لذا با اعمال این روش‌ها تلاش می‌کنند، فراروی دولت‌ها قرار گرفته و هدف خود را اعمال نمایند.

البته باید به این مسئله توجه کرد که اگرچندی خشونت یکی از شیوه‌های مهم تروریستی است؛ اما نباید هرگونه اقدامات مبتنی بر خشونت را تروریستی دانست. به‌سخن دیگر، آقای اشمید که یکی از تئوریسین‌های تروریسم است، میان اقدامات خشونت‌آمیز و اقدامات تروریستی قائل به تفکیک است. از نظر وی هر اقدام تروریستی نوعی اقدام خشونت‌آمیز نیز است؛ اما هر اقدام خشونت‌آمیز، اقدام تروریستی نیست. [لذا] اقدام تروریستی یک اقدام سه‌وجهی و اقدام خشونت‌آمیز یک اقدام دووجهی است. اقدام خشونت‌آمیز در حقیقت، قاتل و مقتول یا ضارب و مجروح است. درحالی‌که اقدام تروریستی یک وجه آن «انجام خشونت و تهدید»، و وجه دوم آن «انتقال پیام خشونت» و وجه سوم آن «احساس وحشت جدی» است. (خانی، ۱۳۹۰: ۳۹ - ۴۰) از نظر آقای اشمیت، نمودار اقدامات تروریستی را می‌توان

به شکل زیر نشان داد.

لذا مطابق شکل فوق، تروریست‌ها نه تنها اقدام به خشونت و ایجاد ترس می‌کنند، بلکه این دو (احساس وحشت و خشونت یا تهدید) را همچنان به عنوان یک پیام، جهت انتقال به طرف مقابل (جامعه و دولت) در نظر گرفته تا از این شکل به هدف غیرقانونی خود دست یابند.

تروریسم‌شناسی در سازمان‌های منطقه و بین‌الملل به‌ویژه سازمان ملل متحد، نشانی از جهانی شدن تروریسم به عنوان یک معضل اساسی در سطح بین‌الملل است. به سخن دیگر، پدیده تروریسم در جهان در حال گسترش است. این پدیده مخصوصاً از آغاز ربع آخر قرن بیستم میلادی، شدیداً فراگیر شده است. بر اساس آمارهای وزارت امور خارجه ایالات متحده در فاصله سال‌های ۱۹۶۸ تا ۱۹۸۲ تقریباً ۸۰۰۰ هزار اقدام تروریستی انجام گرفته است [لذا] نرخ سالانه وقوع اقدامات تروریستی بین ۶۰۰ تا ۵۸۰ در نوسان بوده که حدوداً دو رقم عملیات در هر روز سر می‌زند. (فیرحی و ظهیری، ۱۳۸۷: ۱۴۶) روی این ملحوظ، سازمان ملل تا اکنون ۱۳ کنوانسیون را مبنای شناخت خود از تروریسم و اقدامات تروریستی قرار داده است. این کنوانسیون‌ها به موضوعاتی مانند «جلوگیری از جنایت علیه افراد بین‌المللی مانند دیپلمات‌ها»، «اقدامات علیه گروگان‌گیری»، «جلوگیری از بمب‌گذاری»، «نابودی منابع مالی تروریسم»، «جلوگیری از تروریسم هسته‌ای»، «همکاری بین‌المللی و پشتیبانی فنی در اجرای کنوانسیون‌ها و پروتکل‌های مرتبط با تروریسم در چارچوب مسائل مرتبط با مواد مخدر» و «همکاری بین‌المللی و پشتیبانی فنی در اجرای

کنوانسیون‌ها و پروتکل‌های مرتبط با تروریسم در چارچوب فعالیت‌های مرکز جلوگیری از جرایم بین‌المللی» می‌پردازند. (خانی، ۱۳۹۰: ۸۷ - ۸۸)

همچنان در سطح منطقه شاهد شکل‌گیری معاهدات و اتحادیه‌های هستیم که به‌منظور جلوگیری از عملکردهای تروریستی می‌دانند. مانند کنوانسیون عرب ۱۹۹۸م، کنوانسیون مبارزه با تروریسم بین‌المللی ۱۹۹۹م، اتحادیه اروپا و غیره. هر یک از این کنوانسیون‌ها خواهان روش‌های پیشگیرانه از عملکردهای باندهای تروریستی در سطح منطقه و جهانند. لذا دیده می‌شود که درک پدیده تروریسم ارتباط به یک کشور نداشته، بلکه نظم بین‌المللی را همچنان به چالش می‌طلبد. از سوی دیگر دولت‌ها به‌ویژه جهان اول خود را بیش‌تر در معرض خطر می‌بینند؛ زیرا ما در جهانی زیست می‌کنیم که می‌توان «جهان هسته‌ای» آن را نام گذاشت. دانشمندان و کارشناسان، احتمال دسترسی باندهای تروریستی به بمب‌های هسته‌ای را یکی از چالش‌های مهم و تلخ جهان امروزی دانسته‌اند. حتی این بیم می‌رود که اگر باندهای تروریستی به‌ویژه از نوعی دینی- مذهبی به بمب‌های هسته‌ای دست یابد، وضعیت جهان به‌شدت وخیم و خطرناک خواهد شد.

۳. تأثیر جهانی‌شدن بر جرایم فرامرزی

جهانی‌شدن به‌عنوان یک فرایند که بعد از سال ۱۹۶۰م شدت بیش‌تر یافت، جهان را چنان باهم فشرده ساخت که دیگر نمی‌توان آن را جهان چند مکانی نام گذاشت. جهانی‌شدن با فشرده کردن فضا و زمان، دورترین نقاط جهان را با هم متصل کرد؛ به‌گونه‌ای که تحول و ظهور یک پدیده در یک طرف آن همچنان تأثیرات خود را بر سایر نقاط جهان خواهد گذاشت. به‌عنوان مثال، می‌توان از اینترنت، گوگل، فیس‌بوک، انیستاگرام و... که برخی از بسترهای جهانی‌شدن را فراهم کرده‌اند، نام برد. جرم، همچنان از این امر پنهان نبوده و جهانی‌شدن به‌عنوان متغیر مستقل آن را جهانی ساخت. به سخن دیگر، جهانی‌شدن مفهوم جرم و ترس از جرم را دگرگون کرد و دیگر نمی‌توان فهم و درک خود را از جرم، آن‌چنان‌که در قانون داخلی تعریف می‌شود،

در نظر گرفت. لذا برای درک و تبیین جهانی شدن بر جرم‌زایی در عرصه بین‌المللی جرایم ذیل را مورد واکاوی قرار می‌دهیم.

۱-۳. تأثیر جهانی شدن بر قاچاق مواد مخدر

یکی از کارکردهای مهم و گسترده جهانی شدن را می‌توان در جابجایی و مسافرت از یک مکان به مکان دیگر و از یک نقطه به نقطه دیگر دهکده جهان دانست. قاچاق مواد مخدر به عنوان یکی از جرایم سازمان‌یافته و فراملی، توسط باندهای بزرگ در سطح منطقه و بین‌الملل انجام می‌پذیرد. جهانی شدن روند تنظیم و کنترل قاچاق مواد مخدر را به شدت ساختارمند کرده و باندهای قاچاق مواد مخدر با اتکا به روش‌ها و فنونی تکنولوژیکی که جهانی شدن بسترسازی کرده است، در فرایند جابجایی و مسافرت مواد مخدر را همچنان انتقال می‌دهند.

یکی از محورهای مهم در جهانی شدن، اینترنت است. اینترنت با قابلیت جالب و گسترده که امروزه در دسترس همگانی به‌ویژه باندهای تبهکاری قرار داده است، به راحتی می‌توانند کالاهای خود را به صورت غیرقانونی جابجا نمایند. به عنوان مثال قاچاقچیان کلمبیایی بیش از پیش به سمت استفاده از دستگاه‌های رمزنگار دولتی برای ترجمه اطلاعات خود به کدهای رمزدار کشف‌نشده روی آورده‌اند. استفاده از این تکنولوژی مانع مهمی برای مجریان قانون در زمینه تحقیق و بررسی در مورد اعمال تبهکاران به وجود آورد. تا پیش از این، نیاز برقراری ارتباط مکرر بین اربابان کلمبیایی مواد مخدر و همکاران آن‌ها در ایالات متحده، سازمان‌های قاچاق مواد مخدر را به وسیله استراق سمع تلفنی در مقابل مجریات قانون آسیب‌پذیر ساخته بود؛ [اما] امروزه آن‌ها با استفاده از تکنولوژی رمزنگاری، می‌توانند از ارتباطات تجاری الکترونیکی به خوبی در مقابل مجریان ردیابی قانون محافظت کنند و اطلاعاتی را که می‌تواند علیه آن‌ها به کار گرفته شود، پنهان می‌سازند. (قادری، بی‌تا: ۱۴۶)

جهانی شدن همچنان باندهای قاچاقچیان مواد مخدر را کمک می‌کند تا راحت‌تر در پی شناخت مصرف‌کنندگان این مواد برآیند و کسانی که اعتیاد به مواد مخدر از هر نوع آن‌ها باشند، جهانی شدن آن‌ها را در معرض دید باندهای قاچاقچیان مواد

مخدر قرار می‌دهد. لذا اینترنت، کامپیوترها و گوشی‌های هوشمند در جهانی شدن، ابزارهای مطمئن و کاربردی‌اند که باندهای بزرگ مافیایی از جمله قاچاقچیان مواد مخدر کارهای خود را با استفاده از آن‌ها تنظیم می‌کنند.

یکی دیگر از کارکردهای مهم جهانی شدن این است که میان باندهای کوچک و بزرگ پل ارتباطی می‌زند و آن‌را همچنان در بستر جهان ساختارمند می‌کند. آنچه این امر را شدت و بسترسازی می‌کند، تکنولوژی‌های جدید مانند تلویزیون، اینترنت، و... است. جهانی شدن با تک‌قطبی تعریف کردن دهکده جهان، سبب شده تا انسان‌ها با استفاده از این تکنولوژی‌ها هرزمانی که خواستند به مسافرت پردازند. این باندهای بزرگ مواد مخدر را از طریق مسافرت‌ها توسط اعضای خود و حتی می‌توان گفت، دیگر افراد به صورت سیستماتیک انجام می‌دهند. بنابراین کار تل‌های مدلین و کالی در کلمبیا، مافیا در اروپای شرقی رنال تریادها در اروپا، آمریکا و آسیا و گروه مواد مخدر مسکو در افغانستان، لندن و لائوس از جمله کارتل‌های مطرح و عام حمل و نقل و قاچاق بین‌المللی مواد مخدر هستند که از مرحله تولید تا توزیع مواد را در سطح جهان کنترل و هدایت می‌کنند. (رمضانی و فضلی، ۱۳۹۶: ۱۱۵) بنابراین گفته می‌توانیم که در عصر جهانی شدن چنانکه جرایم فراملی شده‌اند، این جرایم ساختارمند گردیده و مواد مخدر را با استفاده از تکنولوژی‌های پیشرفته و مدرن، تزریق و اهداف خود را همچنان اعمال و محقق می‌سازند.

۲-۳. تأثیر جهانی شدن بر قاچاق انسان

یکی دیگر از آثار و پیامدهای منفی که جهانی شدن فراروی دولت‌ها و امنیت بین‌الملل قرار داده، بر چگونگی قاچاق انسان است. قاچاق انسان امروزه به عنوان یکی از پردرآمدترین فعالیت‌های تبهکارانه در سطح جهان شناخته شده است. جابجایی، مهاجرت، توریسم، مسافرت در عصر جهانی شدن نقاط اساسی‌اند که همواره انسان‌ها خواهان انجام آن هستند. هرچند جابجایی از ویژگی‌های ثابت دنیای مدرن است؛ اما در فضای مدرن اخیر به مدد پیشرفت مداوم وسایل گوناگون حمل و نقل، جابجایی ابعاد جدیدی به خود گرفته است. (فرانکوآس، ۱۳۹۰: ۶۳)

جهانی شدن، شبکه‌های گسترده فناوری ارتباطات و اطلاعات، زمینه‌های فراوانی برای سوءاستفاده بزهکاران بین‌المللی در قالب جرایم سایبری، پول‌شویی که قابلیت کم‌تری دارند، به وجود آورده‌اند. [این] امکانات بسترهای که مسافرت‌های بین‌المللی را تسهیل و افزایش داده [...]، خود فرصت مناسبی برای بزهکاران بین‌المللی نیز فراهم کرده است که از این امکانات به منظور قاچاق کلان اجناس، مواد مخدر و مهم‌تر از همه قاچاق زنان و دختران با هدف سوءاستفاده جنسی است. (بابایی، ۱۳۹۰: ۱۲۰) همچنان موازات رشد جریان‌های مهاجرتی، اکثر کشورهای توسعه‌افته محدودیت‌های بیش‌تری بر مهاجرت و اقدامات دایم وضع کرده‌اند، که در نتیجه آن، مهاجرت‌های غیرقانونی افزایش یافته است. (فرانکوآس، ۱۳۹۰: ۶۵) این چیزی است که تحت عنوان جهانی شدن اتفاق افتاده است.

جهانی شدن با فشرده ساختن فضا و زمان، دهکده کوچکی را تعریف کرده است. در این دهکده دیگر لزومی ندارد که به صورت فیزیکی برای شناسایی بزه دیدگان زمان و پول هنگفتی را صرف کرد. اینترنت بدون صرف هزینه‌های کلان، از طریق شبکه‌های خود مانند، فیس‌بوک، انیستاگرام، و... در پی شناسایی زنان و دختران به‌طور کلی، بزه دیدگان از سوی باندهای قاچاقچی استفاده می‌شود. باندهای بزرگ قاچاقچی، خصوصاً از طریق انیستاگرام، به صورت سیستماتیک زنان و دخترانی را که عکس‌های خود را به نمایش گذاشته‌اند، شناسایی کرده و آن‌ها را با ترغیب و وعده‌های دروغین می‌فریبند؛ اما چگونه؟ اینترنت باندها را قادر می‌سازد که سایت‌های خود را با بگروند زیبا و فریبنده، خانه‌های مجلل، موترهای مدرن و... تنظیم کرده تا این زنان و دختران فقیر از هر گوشه و کنار جهان در دام این باندها قرار بگیرد.

جهانی شدن همان‌گونه که جهان را فشرده و تک‌قطبی به لحاظ فضا و زمان می‌کند، اقتصاد و ثروت را دوقطبی می‌سازد. در جهان امروز شاهد یک شکاف اقتصادی بزرگ هستیم که تاریخ به خود ندیده است. به عنوان مثال، امروزه یک درصد از ثروتمندان جهان، مالک ۴۰ درصد ثروت این سیاره هستند. ۱۰ درصد از ثروتمندترین افراد دارای ۸۵ درصد کل دارایی‌های جهان هستند. [...] موج جهانی شدن در کشورهای

جهان سوم میزان بالایی از مهاجرت به سمت حومه شهرها را ایجاد کرده که باعث ایجاد جمعیت بزرگی از فقرای شهری شده است. (فرانکوآس، ۱۳۹۰: ۵۹) بنابراین بیشتر ثروتمندان از کارهای قاچاق انسان و... پول هنگفتی به دست آورده و دوباره آن را همچنان سرمایه‌گذاری می‌کنند. لذا این باندها به‌منظور بهره‌کشی جنسی و همچنان کار در شرکت‌ها و هتل‌های بزرگ خود، زنان و دختران را از سراسر جهان به‌ویژه جهان فقیر قاچاق می‌کنند.

توریست و گردشگری یکی دیگر از پیامدهای جهانی شدن است که زنان و دختران با توجه به فریب و اغفالی که توسط باندهای قاچاقچی خورده‌اند، خواهان آن می‌شوند؛ اما زمانی که کشور خود را به مقصد گردشگری ترک می‌کنند، در دام این باندها قرار گرفته و دیگر این باندها است که آن‌ها را جابجا و انتقال می‌دهند.

بنابراین جهانی شدن با شکافتن مرزهای دولت‌ها و نشان دادن یک فرهنگ مصرف‌گرایی از جهان ثروتمندان، زنان و دختران را تحریک بخشیده و خواهان به دست آوردن چنین زندگی هستند. همین‌جا است که تلاش می‌کنند تا در سایت‌های که باندهای بزرگ در اینترنت از قبل تعریف کرده‌اند، به جستجو پرداخته و با راهنمایی آن سایت، گرفتار قاچاق می‌شوند.

۳-۳. تأثیر جهانی شدن بر پول‌شویی

پول‌شویی فرایندی است که باندهای بزرگ تلاش می‌کنند تا از این شیوه، پول‌های به دست آمده غیرقانونی خود را تطهیر کنند و قانونی جلوه دهند. هدف از پول‌شویی برای باندهای تجارت زن، مواد مخدر و... این است که قانون را دور بزنند تا توسط دولت‌ها (قانون) دست‌گیر نشوند. جهانی شدن شیوه‌ها و ابزارهای تکنولوژیکی را همچنان در خدمت این باندها قرار داده است که به راحتی می‌توانند پول‌های غیرقانونی خود را قانونی بسازند.

باندهای پول‌شویی با توجه به دریافت پول‌های هنگفت غیرقانونی که از مکان‌های گوناگون و با توجه به ارتکاب رفتارهای ضد انسانی و غیرقانونی که چه در سطح ملی و چه در سطح بین‌المللی انجام می‌دهند، دریافت و در بانک‌ها و بازارهای اقتصادی

جهان، با استفاده از اینترنت و کامپیوتر، به پول‌شویی می‌پردازند. این باندها در سطح جهان، به دنبال هکرهای بزرگی هستند که با در اختیار قرار دادن پول و امکانات برای آن‌ها، فرایند پول‌شویی را انجام می‌دهند. در عصر جهانی شدن، دیگر شاهد جرایم فیزیکی کم‌تر هستیم و آنچه جهانی شدن تحقق بخشید، جرایم الکترونیکی و سایبری است. جهانی شدن، بازارهای اقتصادی و بانک‌های بین‌المللی را همچنان در اختیار باندهای بزرگ تبهکارانه قرار داده است که به سهولت از طریق اینترنت و کامپیوترها پول‌های هنگفت خود را نه تنها در یک بانک، بلکه در چندین بانک بانام‌های مستعار و با روش‌های متفاوت فرایند پول‌شویی را انجام می‌دهند.

۴-۳. تأثیر جهانی شدن بر تروریسم

تروریسم به‌عنوان یکی از رفتارهای غیرانسانی-اخلاقی با ایجاد ترس و وحشت، هدف خود را اعمال می‌کنند. به لحاظ جرم‌شناسی، تروریسم ماهیت چندبعدی دارد؛ یعنی از یک‌سو، تروریست‌ها اقدامات تروریستی خود را به دولت‌ها و مردم به‌ویژه مردم غیرنظامی اعمال می‌کنند و از سوی دیگر، با این کار خواهان ایجاد ترس و وحشت نه تنها در سطح ملی، بلکه در سطح جهان برمی‌آیند. جهانی شدن، با فشرده ساختن فضا و زمان، بستری را فراهم کرده است که باندهای تروریستی از هر نوع آن بتوانند پیام خود را برسانند. به سخن دیگر، باندهای تروریستی در سطح بین‌الملل، خواسته‌های خود را از طریق شبکه‌های مجازی به گوش جانب مقابل می‌رسانند.

جهانی شدن، چنان باندهای مافیایی را ساختارمند کرده است که دیگر نمی‌توان آن‌ها را صرف از منظر قانون داخلی موردبررسی قرارداد. جهانی شدن، مرز دولت‌ها را شکست و جرایم را از سطح ملی به سطح بین‌المللی رقم زد. تکنولوژی به‌عنوان یکی از مکانیسم‌های جهانی شدن به‌ویژه رسانه‌ها، این بستر را فراهم کرد تا باندهای بزرگ مافیایی و سازمان‌یافته مانند تروریسم، اهداف خود را بیان کنند. با توجه به این ویژگی‌ها، رسانه‌ها نقش مهمی در دستیابی تروریست‌ها به اهداف خود دارند. آن‌ها می‌توانند باعث گسترش شایعات شوند و از این ناحیه قدرت‌ها را با مشکل

روبه‌رو سازند و چنانچه تروریست‌ها بتوانند وحشت‌آفرینی خود را تحت پوشش رسانه‌ها درآورند، می‌توانند تا حدود زیادی افکار عمومی را به اشغال خود درآورده، آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهد. (خانی، ۱۳۹۰: ۵۱)

یکی از کارکردهای عصر جهانی‌شدن را می‌توان در حملات ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ دید. به لحاظ فیزیکی اگرچندی ایالات متحده آمریکا را هدف قرارداد؛ اما سوختن و سرنگونی ساختمان‌های بزرگ آمریکا را همچنان تمام جهان شاهد بود. لذا نه تنها دولت آمریکا، بلکه تمام کشورها به‌ویژه کشورهای غربی خود را در معرض خطر نگرستن و انگار این عمل در هریک از این کشورها اتفاق افتاده است. فن‌آوری و اینترنت دو عنصر کلیدی‌اند که امروزه، باندهای تروریستی آن را به‌عنوان اهرم فشار در دست خود قرار داده و از این طریق به هدف خود می‌رسند. اینترنت پنج ویژگی دارد که جهانی‌شدن آن‌ها را برای باندهای تروریستی به‌عنوان ابزارهای ایده‌آل تبدیل کرده است. نخست اینکه اینترنت امکان ارتباط سریع را میسر می‌سازد. مردم می‌توانند در زمان واقعی و با استفاده از ارسال پیام از راه دور یا نزدیک باهم ارتباط برقرار کنند. دوم اینکه استفاده از اینترنت یک پیشنهاد کم‌هزینه است. سوم اینکه استفاده از اینترنت برای باندهای بین‌المللی باعث ارتباط برقرار کردن میان باندهای کوچک و بزرگ شود و یک سایبری جهانی را به وجود آورد. چهارم اینکه استفاده از اینترنت باعث می‌شود تا کاربران معمولی اطلاعات پیچیده را در اختیار این باندهای تروریستی قرار دهند و پنجم اینکه استفاده از اینترنت باعث انتقال پیام از جاهای ناشناس می‌شود. بنابراین هریکی از این موارد در عصر جهانی‌شدن اتفاق افتاده است و سبب گردیده تا هویت تروریست‌ها همچنان مخفی باقی بماند و تروریست‌ها روزانه فعالیت‌های جرم‌گرایانه خود را انجام دهند.

نتیجه‌گیری

جهانی‌شدن فرایندی است که فضا و زمان را فشرده کرده و باعث وصل شدن نقاط جهان شده است. جهانی‌شدن جرایم را نه تنها در ماهیت، بلکه در ساختار

و نحوه ارتکاب آن متحول کرده است. جهانی شدن جرایم را در سطح بین‌الملل، ساختارمند و سازمان‌یافته ساخت و باعث شد که مفهوم و بستر جرم، فراتر از مرز دولت - ملت‌ها در سطح بین‌الملل ساختار بندی گردد و حاکمیت دولت - ملت‌ها را در عرصه بین‌المللی از امر مطلق به امر نسبی تبدیل و جهان را چنان یک دهکده تعریف کرد. هم‌چنین باندهای کوچک و بزرگ با استفاده از تکنولوژی در خدمت یکدیگر قرار گرفت و ماهیت جرایم را از بعد فیزیکی به بعد الکترونیکی تغییر داد. جهانی شدن با درنوردیدن مرزهای کشورها، سیر صعودی مهاجرت و انتقال را فراهم کرد. این امر هم‌چنان بستری را فراهم کرد تا عملکردهای تبهکارانه در نقاط مختلف جهان صورت بگیرد و از نظر قانون مخفی بماند. جرایم قاچاق انسان، تروریسم، مواد مخدر و پول‌شویی نه تنها از دست دولت‌ها رها، بلکه با سود هنگفتی که از این رهگذر به دست می‌آورند؛ ساختارهای اقتصادی بزرگ جهان را چیره شده، و به صورت دیالکتیکی قدرت و ثروت را به دست می‌آورند.

فهرست منابع

الف: کتاب‌ها

۱. اسمیت، روی و همکاران (۱۳۹۲)، *اقتصاد سیاسی بین الملل در سده بیست و یک*، (ترجمه: امیرمحمد حاجی یوسفی و آرانی)، تهران: نشر مخاطب.
۲. بارانی، محمد، (۱۳۹۳)، *پیشگیری از جرایم جهانی*، تهران: نشر میزان.
۳. باقری، محمود، (۱۳۸۸)، *مکاتب فلسفی در حقوق بین الملل*، تهران: نشر میزان.
۴. خانی، علی عبدالله، (۱۳۹۰)، *تروریسم شناسی*، تهران: موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین المللی ابرار معاصر.
۵. صادقی، احمد رضا، (۱۳۹۸)، *منطقه‌ای شدن سیاست جنایی در قبال جرایم سازمان یافته*، کابل: نشر واژه.
۶. کاتجا، فرانکو آس، (۱۳۹۰)، *جهانی شدن و جرم*، (ترجمه: احسان حسنونند و اسماعیل حسنونند)، تهران: نشر علمی.
۷. کولمن، ویلیام دی و ساجد، آلینا، (۱۳۹۸)، *پنج‌جاء متفکر جهانی شدن*، (ترجمه: پیروز ایزدی)، تهران: نشر ثالث.
۸. موثقی، سید احمد، (۱۳۹۵)، *جهانی شدن، ناسیونالیسم و توسعه*، تهران: دانشگاه تهران.
۹. ویلیامز، پل دی وی، (۱۳۹۲)، *بررسی‌های امنیت*، (ترجمه: علی رضا طیب)، تهران: امیرکبیر.

ب: مقاله

۱۰. السان، مصطفی، (۱۳۸۳)، *قاچاق زنان و کودکان برای بهره‌کشی جنسی* (از منع جهانی تا حمایت از بزه‌دیگان)، فصل‌نامه عملی - پژوهشی رفاه اجتماعی، تهران: سال چهارم شماره ۱۶.

۱۱. بابایی، محمدعلی، (۱۳۹۰)، **جهانی‌شدن جرم**، فصل‌نامه آموزه‌های حقوق کیفری، تهران: دوره جدید، شماره ۱.
۱۲. رمضان‌نای، حسین، فضل‌ی، حسن، (۱۳۹۶)، **بررسی تأثیر جرایم مواد مخدر در عصر جهانی‌شدن** (از دیدگاه فقه و قوانین بین‌المللی)، فصل‌نامه عملی - تخصصی دانش انتظامی پلیس پایتخت، تهران: سال دهم، شماره ۲.
۱۳. رهبر، فرهاد، (۱۳۸۲)، **پول‌شویی، آثار و پیامدهای آن**، فصل‌نامه تحقیقات اقتصادی، تهران: دوره ۳۸، شماره ۳.
۱۴. عسکرخانی، ابو محمد، نیکنامی، رکسانا، (۱۳۹۱)، **عوامل مؤثر در جهانی‌شدن جرم در اتحادیه اروپا**، فصل‌نامه سیاست، تهران: دور ۴۲، شماره ۴.
۱۵. قادری، صلاح‌الدین (بی‌تا)، **تحلیل اقتصادی - اجتماعی از تجارت مواد مخدر در جهان**، فصل‌نامه اعتیاد پژوهی، تهران
۱۶. هاشمی، سکینه، محمدی، زهرا، (۱۳۹۸)، **قاجاق مواد مخدر و خشونت‌های تروریستی در آسیای مرکزی و قفقاز**، فصل‌نامه آسیای مرکزی و قفقاز، تهران: شماره ۱۰۶